

Анализируя динамику промысловых уловов пресноводных и морских видов рыб, следует отметить, что после зарегулирования стока рек в уловах доминируют морские виды, а уловы пресноводных приблизились к нулю.

Подытоживая необходимо отметить, что гидрометеорологические факторы влияют на структуру ихтиоценозов рыб в Азовском море. Наиболее существенными являются показатели солёности, колебание которых приводит к значительным изменениям видового состава. Последнее десятилетие продолжается трансформация основных промысловых групп видов рыб. Так в современный период утрачены такие ценные виды рыб как осетровые, в значительной депрессии находятся судак, калкан, многие пресноводные виды. В тоже время, со снижением солёности и уменьшением численности желтелых, в море наблюдается увеличение запасов анчоуса и тюльки.

V. O. Demchenko¹, N. U. Yevtushenko²

**THE CONDITION OF ICHTHYOFAUNA OF THE AZOV SEA UNDER CHANGE
HYDROMETEOROLOGICAL INDICATORS**

*¹Interdepartmental laboratory of monitoring the Azov sea basin ecosystems of Tavria State
Agrotechnological University*

²National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

The article covers some changes in the structure of the Azov Sea ichthyofauna under dynamic meteorological factors. The significant dynamics of fish species composition at different rates of salinity, changes in habitat and abundance of freshwater fish species, significant fall in catches of commercial species are main changes in the Azov Sea.

Н. А. Демченко

**ІХТІОФАУНА РІЧОК ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОГО ПРИАЗОВ'Я ЗА
РІЗНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ УМОВ**

*Міжвідомча лабораторія моніторингу екосистем Азовського басейну
Таврійського державного агротехнологічного університету та Одеського
філіалу Інституту біології південних морів,
Запорізька область, м. Мелітополь, пр. Б. Хмельницького, 18, bibadem@mail.ru*

Формування іхтіофауни в конкретній річці є досить складним процесом, на який впливає значна кількість показників. Найбільш важливим з них є сукупність гідрологічних, гідрохімічних та гідробиологічних показників, які формують певний біотоп. В залежності від представленості у водоймі різноманітних місць мешкання, а саме перекатів зі швидкою течією, глибоких русел, мілководних акваторій, ставків, екотонних гирлових ділянок,

формується видовий склад та кількісна представленість виду у річці в цілому.

До річок північно-західного Приазов'я відносяться Малий та Великий Утлюки, Корсак, Лозуватка, Молочна, Обитічна та Берда (Воровка, 2008). Водний режим зазначених річок обумовлюється кліматичними, гідрогеологічними, орографічними та гідрографічними особливостями регіону, а останнім часом і антропогенним втручанням (русьове регулювання водосховищами та ставками, агро- та лісотехнічні заходи, обваловування та спрямлення русел, урбанізація, збільшення сумарного випаровування за рахунок створення водосховищ).

Умови формування хімічного складу вод річок за характером природних умов у регіоні розрізняють наступним чином. У південній частині, розміщеній на схилах Приазовської височини, цей процес відбувається в умовах недостатнього зволоження і засушливого клімату під впливом більш засолених сульфатами і хлоридами ґрунтів і порід. Річкові води тут звичайно сульфатно-натрієві високої мінералізації. У південно-західній частині, яка розміщена на рівнині, формування хімічного складу руслових вод відбувається в умовах засушливого клімату, де сформувались південні чорноземи, темно-каштанові та каштанові солонцюваті ґрунти в комплексі із солонцями, які значно засолені високорозчинними сульфатами і хлоридами натрію. Руслові води високомінералізовані, за складом хлоридно-сульфатно-натрієві (Горев та ін., 1995). Окрім природних умов, на формування гідрохімічного режиму річок впливає антропогенний чинник, який за характером представлений хімічним (надходження промислових та комунальних стоків) та опосередкованим впливом (зарегулювання стоку гідротехнічними спорудами, забір води для господарських потреб).

Порівнюючи видовий склад риб річок за індексом Жаккара, слід відмітити подібність всіх водойм за їхтіофауною. Самі ж водойми можна об'єднати у три плеяди. До першої відносяться річки Малий та Великий Утлюки, до другої – Корсак та Лозуватка і до третьої – Молочна, Обитічна та Берда.

У останньому випадку, велика подібність їхтіофауни пов'язана, скоріш за все, з порівняно великими розмірами водойм та їх басейнів. Натомість Обитічна та Берда, які впадають безпосередньо в Азовське море, мають майже ідентичний видовий склад, а Молочна, яка спочатку впадає у Молочний лиман з своїми специфічними

гідрохімічними характеристиками, у сукупності зазначених вище річок стоїть окремо.

Порівнюючи іхтіофауни кожної з водойм за індексом Жаккара, слід виділити деякі закономірності. Серед річок найбільші відмінності іхтіофауни (40,5 – 43,8%) спостерігаються у парах Корсак-Обитічна, Корсак-Берда, Малий Утлюк-Обитічна та Малий Утлюк - Берда. При цьому у деяких водоймах, наприклад, Корсак і Обитічна, устя яких знаходяться на відстані лише ~ 40 км, ці відмінності досить значні і становлять 41,1%. Натомість в більшості річок іхтіофауна відзначається досить високою подібністю, максимум якої спостерігається у парі Обитічна-Берда (90,4 %), які є найбільшими річками досліджуваного регіону. Такі розходження в іхтіофауні водойм, які мають спільний генезис та розташовані на порівняно невеликій відстані одна одної у межах невеликої за площею території з подібними кліматичними, едафічними та іншими екологічними умовами, свідчить про різнобічний вплив на населення риб інших екологічних чинників. Такими є, насамперед, ізольованість окремих частин всіх водойм за допомогою гребель і перетворення річок на каскади ставків. Саме в межах кожного з них орендарі розводять різні види риб, існування яких у водоймах може мати екологічні наслідки.

Незважаючи на велику подібність екологічних умов, спільних видів у річках Приазов'я виявилось небагато. Це карась сріблястий та короп, які разом з білим товстолобиком мешкають в усіх водоймах, верховодка, плітка, краснопірка та ін. Такі види як карасі китайський та звичайний, пічкур, щипавка звичайна, щука, деякі види бичкових тощо були виявлені не скрізь. Це пов'язано як з різними екологічними вимогами організмів до середовища, так і зі змінами, які відбулися внаслідок втручання людини у функціонування водних екосистем.

Література

1. Воровка В.П. Обґрунтування кордонів Північно-Західного Приазов'я / В.П. Воровка // Географія та екологія: наука і освіта: II Всеукр. наук.-практ. конф., 17–18 квітня 2008 р. – Умань, 2008. – С. 34–37.

2. Горев Л.М. Гідрохімія України / Горев Л.М., Пелешенко В.І., Хільчевський В.К. – К.: Вища школа, 1995. – 307 с.

N.A. Demchenko

THE ICHTHYOFAUNA OF THE NORTH-WESTERN AZOV RIVERS UNDER DIFFERENT ENVIRONMENTAL CONDITIONS.

Interdepartmental laboratory of monitoring the Azov sea basin ecosystems of Tavria State Agrotechnological University

The rivers are divided into three groups by an index of ichthyofauna similarity. The construction of dams, the volume of water flow, fish farming are the most important factors of ichthyofauna formation of the rivers.